နိဒါန်း

ဘိုးတော်ဘုရားခေါ် ဗဒုံမင်း (အေဒီ ၁၇၈၂–၁၈၁၉) သည် နိုင်ငံတော်အတွင်းရှိ မြို့ရွာများ၏ စစ်တမ်းများကို ကောက်ယူစေခဲ့သည်သာမက အရပ်ရပ်ရှိ ကျောက်စာများကိုလည်း စုဆောင်းစေခဲ့သည်။ ကျောက်စာစုဆောင်းဖတ်ရှုကူးယူရေး လုပ်ငန်းကို သက်ဖန်းအတွင်းဝန် ရာဇဗလကျော်ထင်နှင့် တွင်းသင်းတိုက်ဝန်မဟာစည်သူတို့အား ကြီးကြပ်စေခဲ့သည်။ ကျောက်စာများကို စုဆောင်းရေးကူးစေခဲ့ခြင်းတွင် ရည်ရွယ်ချက် နှစ်ရပ်ရှိကြောင်း သိရသည်။ မြေခွန်တော်များကို စနစ်တကျကောက်ယူနိုင်ရေးအတွက် မင်းပိုင်မြေ မည်မျှရှိ၍ သာသနာ့မြေ မည်မျှ၊ အသည်တိုင်ထမ်းမြေ မည်မျှရှိသည်တို့ကို အတိအကျသိလိုသည်က ပထမရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်သည်။ ဒုတိယရည်ရွယ်ချက်မှာမူ ကျောင်းဘုရားတို့တွင် ရှေးမင်းနှင့် ပြည်သူတို့ လှူဒါန်းခဲ့သည့် ရွာ၊ မြေ၊ ကျွန်၊ ထန်းနှင့် ဥယျာဉ်တို့ အရှည်တည်တံ့၍ ၎င်းတို့မှ ကောက်ခံရရှိသော မြေဆိမ်မြေခွန်ဖြင့် သာသနာတော်မြတ်အား အကျိုးကျေးဇူးပွားများစေရန် ဖြစ်သည်။ ပထမတွင် ဗဒုံမင်းသည် ကျောက်စာမော်ကွန်း အထင်အရှားမရှိသော ဝတ္ထုကံမြေတို့ကို မင်းပိုင်အရာတော်မြေအဖြစ် သိမ်းယူရန်ပင် အစီအစဉ်ရှိခဲ့သည်။ ဆရာတော်သံဃာတော်တို့က ကန့်ကွက်သောကြောင့် ထိုအစီအစဉ်ကို စွန့်လွှတ်ပြီး ၁၇၉၃–ခု၊ ဇူလိုင်လ ၂၄–ရက်နေ့တွင် ပျက်စီးယိုယွင်းနေသော ကျောက်စာတို့ကို အသစ်ပြန်လည်ရေးထိုးရန် အမိန့်ထုတ်၍ ကျောင်းဘုရားတို့တွင် လှူဒါန်းထားခဲ့သော ရွာ၊ မြေ၊ ကျွန်၊ ထန်းနှင့် ဥယျာဉ်တို့ကို အခွန်အကောက်နှင့် တကွ ရှေးကလှူရင်းတိုင်း ထပ်ဆင့်လှူဒါန်းခဲ့သည်။

မူလအလှူရှင်တို့ ရေးထိုးခဲ့သည့် မူလထိုးကျောက်စာတို့ကို စုဆောင်းဖတ်ရှု၍ အသစ်ပြန်လည်ရေးထိုးရာ၌ ကျောက်စာအသစ်နှစ်မျိုးနှစ်စား ကွဲပြားပေါ် ပေါက်လာခဲ့သည်။ တစ်မျိုးမှာ မူလထိုးကျောက်စာအရေးအသားတွင် တစ်စုံတစ်ရာ ဖြည့်စွက်ခြင်းမရှိဘဲ အပင့်၊ အရစ်၊ အသတ် အနည်းငယ်သာ ပြောင်း၍ ပြန်လည်ရေးထိုးခြင်း ဖြစ်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ကျောက်စာ၏ အဆုံးတွင် မူလထိုးကျောက်စာကို ဆက်သသူ၊ ဖတ်ရှုသူ၊ ရေးကူးသူနှင့် ပြန်လည်ရေးထိုးသော ခုနှစ်၊ လ နှင့် ရက် တို့ကို ဖြည့်စွက်ထည့်သွင်း ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။ ကိုသို့ရေးထိုးသော ကျောက်စာမျိုးကို ဆင့်ထိုးဟု ခေါ်ကြသည်။ အခြားတစ်မျိုးမှာ မူလထိုးကျောက်စာတွင် အကြောင်းအရာအသစ်များ ထပ်မံပေါင်းစပ် ဖြည့်စွက်လျက် ရေးထိုးခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ရေးထိုးသော ကျောက်စာကို စပ်ထိုးဟု ခေါ်ကြသည်။

ဗဒုံမင်းလက်ထက်က အသစ်ပြန်လည်ရေးထိုးခဲ့သော ဆင့်ထိုးနှင့် စပ်ထိုးကျောက်စာများကို ယခုအခါ မန္တလေးမဟာမုနိဘုရားကြီး၏ ပရိဝုဏ်အတွင်းရှိ ကျောက်စာရုံနှစ်ရုံတွင် စုဆောင်းထားကာ အနောက်ဘက်ကျသောရုံကို အနောက်ရုံဟု ခေါ်ကြသည်။ အရှေ့ရုံကသေးငယ်၍ အနောက်ရုံက ပိုမိုကြီးမားသည်။ အရှေ့ရုံတွင် ကျောက်စာတိုင် ၁၈၇ တိုင် ရှိ၍ အနောက်ရုံတွင် ကျောက်စာတိုင် ၅၃၂ တိုင် ရှိသဖြင့် စုစုပေါင်း ကျောက်စာတိုင် ၇၁၉ တိုင် ရှိပေသည်။

ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ သမိုင်းဌာန (သုတေသန) သည် မန္တလေးမဟာမုနိဘုရားကြီး၏ ပရိဝုဏ်အတွင်းရှိ ကျောက်စာရုံများမှ ကျောက်စာများကို ရွေးချယ်စိစစ်၍ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရန် စီစဉ်ထားပါသည်။ ဦးစွာ ကောဇာသက္ကရာဇ် ၃၄၆ ? မှ ၈၄၇ (အေဒီ ၉၈၄ ? မှ ၁၄၈၅) အထိ ပါဝင်သော ကျောက်စာ ၄၂ တိုင်ကို ရွေးချယ်၍ **မန္တလေး မဟာမုနိတံတိုင်းအတွင်းရှိကျောက်စာများ၊** ပထမတွဲကို ထုတ်ဝေလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤပထမတွဲတွင် ဆင့်ထိုး၇တိုင်နှင့် စပ်ထိုး ၃၅ တိုင် ပါဝင်သည်။ ကျောက်စာများကို သက္ကရာဇ် စဉ်အလိုက် စီစဉ်ကာ ကျောက်စာတစ်ခုစီအတွက် (၁) ကျောက်စာနှင့်သက်ဆိုင်သော အကြောင်းအရာအကျဉ်းချုပ် (၂) ကျောက်တိုင်မင်ကူးဓာတ်ပုံ (၃) ကျောက်စာပါအရေးအသားနှင့် (၄) ယခုခေတ်သုံးအရေးအသားဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ ယခုခေတ်သုံးအရေးအသားဖြင့် ကျောက်စာကို ဖော်ပြရာတွင် ဤစာအုပ်ပါ ကျောက်စာအမှတ်စဉ် ၁၊ ၈၊ ၁၀၊ ၁၃၊ ၁၅၊ ၂၁၊ ၃၁နှင့်၃၆ တို့မှအပ ကျန်ကျောက်စာတိုင်းတွင် ပါရှိသည့် ယထာနေရှအစချီသည့် ဗဒုံမင်း၏ ဘုန်းတော်ဘွဲ့ဆိုင်ရာ ပါဠိဂါထာကို ကျောက်စာအမှတ်စဉ် ၂ တွင်သာ ဖော်ပြ၍ ကျန်ကျောက်စာများတွင် ဖော်ပြခြင်း မပြုတော့ဘဲ ချန်လှပ်ထားခဲ့ပါသည်။

ယထာနေရှအစချီသော ပါဠိဂါထာမှာ ဗဒုံမင်းလက်ထက် အသစ်ပြန်လည် ရေးထိုးစေသည့် စပ်ထိုးကျောက်စာများတွင် ထည့်သွင်းရေးထိုး ဖော်ပြရန်အတွက် ဗဒုံမင်း၏ လျှောက်ထားချက်အရ ပထမမောင်းထောင် သာသနာပိုင်ဆရာတော်ဘုရားကြီးကိုယ်တိုင် ဖွဲ့စီဆက်သွင်းသောဂါထာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဆရာတော်ဖြေဆိုတော်မူအပ်သော **အမေးတော်ဖြေ** တွင် ထိုဂါထာအပြည့်အစုံနှင့် အနက်အဓိပ္ပာယ်တို့ကို တွေ့မြင်ဖတ်ရှုရသည်။ မန္တလေးမဟာမုနိဘုရားကြီး အနောက်ဘက်ကျောက်စာရုံအတွင်းရှိ ထူပါရုံဘုရားကျောက်စာတွင်လည်း ယထာနေရှဂါထာ၏အနက်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။ အလွယ်တကူလေ့လာနိုင်ရန်အတွက် ယင်းထူပါရုံဘုရားကျောက်စာကို နောက်ဆက်တွဲ (၁) အဖြစ် ဖော်ပြထားပါသည်။ ယထာနေရှအစချီသောဂါထာ၏ လိုရင်းအဓိပ္ပာယ်မှာ–

မာတိကာ

စာမျက်နှာ
က — ကော်

ကျောက်စာများ

၁။ မလွန်မြို့ မဟာပိန္နဲဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၃၄၆ .... ၁

၂။ ပုဂံ ပုတ္တလင်ဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၃၇၈ .... ၅

၃။ အင်းလေးရွာ ရွှေသံတောင်ဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၃၇၉ .... ၁၄

၄။ ပုဂံမြို့ မင်းမထီးကျောင်း ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၃၈၂ .... ၂၅

၅။ ပုဂံမြို့ တောင်မြင်းကပါကျောင်း ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၃၈၇ .... ၃၅

၆။ ရွာလင်း မဟာပိန္နဲဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၁၆ .... ၄၃

၇။ စစ်ကိုင်းမြို့ စည်းခုံကြီးဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၁၇ .... ၅၁

၈။ ရေနံချောင်းမြို့ ပင်းစက္ကလမ္ဗာဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၁၈ .... ၆၅

၉။ ပင်းချောင်း၀ စက္ကလမ္ဗာဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၁၉ .... ၇၄

၁၀။ ဗန္ဓုကျီတိုက်မြောင်းပြာမြို့ ရွှေစေတီရွှေဂူဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၂၀ .... ၈၃

၁၁။ မြောင်းပြာမြို့ ရွှေစေတီရွှေဂူဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၂၀ .... ၉၃

၁၂။ သရက္ခန်ကျောင်းတော်ဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၂၈ .... ၁၀၅

၁၃။ မြင်းခုံတိုင်မြို့အရှေ့တောင် စေတီလှဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၃၅ .... ၁၁၇

၁၄။ ပုဂံမြို့ရှေ့အာနန္ဒာကြီးဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၄၄ .... ၁၂၆

၁၅။ ဟန်လင်း ပန်းနေဘုရားရှင် ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၄၄ .... ၁၃၄

၁၆။ ရတနာသိခ်မြို့ ဟန်လင်းရှင်ပန်းနေဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၄၄ .... ၁၄၀

၁၇။ တောင်ဘက်စဥ့်ကိုင်မင်းကျောင်းဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၄၇ .... ၁၅၂

၁၈။ ဟန်လင်းမြို့တောင်ရွှေအင်ပင်ဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၄၈ .... ၁၆၁

၁၉။ ပုဂံ မင်းအိုချမ်းသာဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၅၂ .... ၁၇၀

၂၀။ ထီးလင်း ရွှေကွန်အုပ်ဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၅၃ .... ၁၈၂

၂၁။ ပုဂံမြို့ ရန်အောင်မြင်ဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၅၅ .... ၁၈၈

၂၂။ ပုဂံမြို့ မမြော်ရာဇာဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၅၉ .... ၁၉၂

၂၃။ အလုံမြို့ မအူကြီးရွာ ရွှေတာဦးဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၆၃ .... ၂၀၀

၂၄။ ရွှေပြည့်ရန်အောင်ကန်တော်မင်းကျောင်းမြောက် ဆင်ဦးတုံ မဟာရတနာစေတီ ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၆၇ .... ၂၀၈

၂၅။ ရွှေစာရံဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၇၅ .... ၂၁၇

၂၆။ ငါးခုန်ရွာသိမ်တော်ထီးလှိုင်ရှင်ဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၇၆ .... ၂၂၉

၂၇။ ရွှေယင်းမာဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၇၈ .... ၂၃၉

၂၈။ ပုဂံ ရန်အောင်မြင်ဘုရား ဂဝံဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၈၆ .... ၂၄၉

၂၉။ စစ်ကိုင်းမြို့ မင်းကြီးစွာစော်ကဲတောင်နန်းမိဖုရားကျောင်း ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၈၈ .... ၂၆၁

၃၀။ နံ့ပဲကြူးရွာနောက်ကျောင်းကြီး ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၉၁ .... ၂၇၀

၃၁။ ရွှေယင်းမာဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၉၄ .... ၂၇၈

၃၂။ မြို့သစ် ရွှေမုဋ္ဌောဘုရားငါးဆူဉပါလိကျောင်း ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၄၉၄ .... ၂၈၄

၃၃။ ပုဂံ တိုင်းချွတ်ဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၅၀၂ .... ၂၉၅

၃၄။ ပုဂံမြို့ မနူဟာဘုရား မိတျဂူကျောင်း ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၅၄၆ .... ၃၀၆

၃၅။ တန့်ကြည့်ဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၅၅၈ .... ၃၁၅

၃၆။ ဟန်လင်း ပုထိုးကြီးဘုရား ကျောက်စာတိုင်လက်ခံ ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၆၄၇ .... ၃၃၀

၃၇။ သကျင်ရွာ ဂူတော်ဘုရား လက်ပံကျင်ရွှေမုဋ္ဌောဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၆၆၃ .... ၃၃၄

၃၈။ ဖောင်းလင်းမြို့ စောလူးမင်းတည် လေးမျက်နှာဘုရားကျောင်း ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၇၂၆ .... ၃၄၃

၃၉။ ရွှေပြည့်ရန်အောင်ကန်တော်မင်းကျောင်း စူဠာမဏိဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၇၆၂ .... ၃၅၅

၄၀။ အညာသီဟတောဘုရား ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၈၀၇ .... ၃၆၇

၄၁။ ရွှေစက်တော်ရာနှစ်ဆူ ကျောက်စာ
သက္ကရာဇ် ၈၄၇ .... ၃၇၈

၄၂။ ရွှေအင်းတိန်ဘုရား ကျောက်စာ ၃၉၁